

สรุปภาพรวมของแผนงาน

มะขามป้อมมีขึ้นอยู่ในธรรมชาติและมีนำออกจากป่ามาใช้ประโยชน์ จึงควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อการนำมาปลูกเลี้ยงเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชน และควรมีการพัฒนาแบบครบวงจร ตั้งแต่การคัดเลือกสายพันธุ์ที่ดี มีคำแนะนำวิธีการปลูก ดูแลรักษาที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิต วัตถุดิบที่มีคุณภาพ เพิ่มเทคโนโลยีให้กับวัตถุดิบให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ผลสำเร็จของโครงการวิจัยจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพิ่มศักยภาพด้านการตลาด สนับสนุนความสมดุล และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของชุมชนในโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อคัดเลือกสายพันธุ์ที่มีปริมาณแทนนิน, วิตามินซีและความหวานสูง ให้ได้ต้นพันธุ์ที่มีคุณสมบัติดีอย่างน้อย 5 สายพันธุ์ สำหรับขยายและสร้างแปลงรวมพันธุ์ในพื้นที่ และเพื่อศึกษาและพัฒนาวิธีการปลูกเลี้ยงมะขามป้อมที่เหมาะสมกับพื้นที่

การวิจัยเพื่อคัดเลือกสายพันธุ์มะขามป้อมจากธรรมชาติสำหรับโครงการภูฟ้าพัฒนา ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการวิจัย ดังนี้ 1) การวิจัยเพื่อคัดเลือกสายพันธุ์มะขามป้อมจากธรรมชาติสำหรับโครงการภูฟ้าพัฒนา และ 2) การจัดการทางเขตกรรมที่เหมาะสมสำหรับการปลูกมะขามป้อมเป็นการค้าบนพื้นที่สูงของจังหวัดน่าน มีรายละเอียดดังนี้

จากการสำรวจและคัดเลือกสายพันธุ์มะขามป้อมบริเวณอำเภอป่อเกล้า จังหวัดน่าน พิจารณาสรุปว่าสายพันธุ์ที่สมควรคัดเลือกไว้ 6 สายพันธุ์ได้แก่ NAN-3, NAN-5, NAN-9, NAN-10, NAN-13 และ NAN-14 โดยสรุปคุณสมบัติดีเด่นได้ดังนี้

วิตามินซีสูง NAN-14 = **470.13** mg/100gm flesh, NAN-10 = **450.49** mg/100gm flesh

และ NAN-9 = **418.30** mg/100gm flesh

แทนนินสูง NAN-3 = **652.62** mg GAE/100 กรัมสารสกัด, NAN- 5 = **443.39** mg

GAE/100 กรัมสารสกัด และ NAN-10 = **433.01** mg GAE/100 กรัมสารสกัด

น้ำตาลสูง NAN-3 = **18.75** °Brix, NAN- 14 = **16.00** °Brix และ NAN-13 = **15.75** °Brix

และการเก็บตัวอย่างมะขามป้อมระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน เป็นช่วงที่มีความแก่พร้อมเก็บเกี่ยว เนื่องจากความมีชีวิตของเมล็ดในเกือบทุกสายพันธุ์สูงเกิน 60 เปอร์เซ็นต์ และมีเปอร์เซ็นต์ความงอกสูง ซึ่งผลการวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะว่า มะขามป้อมธรรมชาติมีขึ้นกระจายอยู่ทั่วทุกภาค จึงควรที่จะได้มีการสำรวจและคัดเลือกเพื่อค้นหาสายพันธุ์ที่ดี ตลอดจนมีการวิจัยด้านการปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ได้พันธุ์มะขามป้อมที่มีคุณสมบัติดีเด่น เพื่อการนำไปใช้เป็นพันธุ์ปลูกและใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์เฉพาะทางต่อไป

การจัดการทางเขตกรรมที่เหมาะสมสำหรับการปลูกมะขามป้อมเป็นการค้าบนพื้นที่สูงของ
จังหวัดน่าน มีการทดลองย่อย 3 การทดลอง คือ

การตอบสนองต่อปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยคอกของมะขามป้อมเริ่มมีผล 6 เดือนหลังการใส่ปุ๋ย
และมีผลต่อการเจริญเติบโตอย่างชัดเจนในด้านความสูงและการแตกกิ่งใหม่ เมื่อหลังใส่ปุ๋ย 8 เดือน
และมีแนวโน้มชัดเจนยิ่งขึ้นในระยะยาว ส่วนในด้านการเจริญเติบโตของลำต้นยังไม่พบเด่นชัด ซึ่ง
น่าจะมีผลตอบสนอง เมื่อหลังปลูก 1 ปีขึ้นไป การใส่ปุ๋ยอินทรีย์เพียงอย่างเดียว หรือการใส่ปุ๋ย
อินทรีย์ร่วมกับสาร EM ให้ผลการเจริญเติบโตต่อมะขามป้อมในด้านความสูง การแตกกิ่ง ดีกว่าการ
ไม่ใส่ปุ๋ยเลยอย่างชัดเจน และช่วงระยะเวลาในการใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอกสำหรับการปลูก
มะขามป้อมในเขตที่สูงที่ทำการทดลอง ควรใส่ปุ๋ยในระยะเวลาที่ดินมีความชื้นพอเหมาะ หรือในช่วง
เวลาที่ฝนไม่ทิ้งช่วง เพื่อประสิทธิภาพในการเพิ่มประโยชน์ของปุ๋ย และควรใส่โดยการฝังกลบ เพื่อ
ลดการสูญเสียจากการชะล้างโดยน้ำผิวดิน ทั้งนี้การใส่ปุ๋ยคอกในอัตรา 6 กก./ ต้น หรือการใส่ปุ๋ยคอก
อัตรา 4.5 กก./ ต้น ร่วมกับสารสกัด EM : น้ำ 1 : 60 หรือการใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 3 กก./ ต้น ร่วมกับสาร
สกัด EM : น้ำ อัตรา 1 : 40 ให้ผลเจริญเติบโตของมะขามป้อม ใกล้เคียงกันในระยะ 8 เดือน หลังการ
ใส่ปุ๋ยทั้ง 3 แบบ ดังนั้นควรมีการเก็บข้อมูลต่อเนื่อง เพื่อใช้ผลในการแนะนำการใส่ปุ๋ยที่เหมาะสม
ต่อไป

การปลูกกล้วยน้ำว้า กล้วยไข่ กล้วยหอม กล้วยตานี ถั่วอะซูกิ และไมยราบไร้หนาม พร้อม
กับมะขามป้อมในระยะที่ฝนทิ้งช่วง(เดือนตุลาคม) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการ
เจริญเติบโตของมะขามป้อม ในระยะ 9 เดือนแรกหลังจากปลูกสรุปได้ว่ากล้วยชนิดต่างๆ ช่วย
สนับสนุนการเจริญเติบโตของมะขามป้อมได้ดีกว่าถั่วอะซูกิและไมยราบไร้หนาม และเมื่อ
เปรียบเทียบชนิดของกล้วยสรุปได้ว่ากล้วยหอมและกล้วยตานีช่วยสนับสนุนการเจริญเติบโตของ
มะขามป้อม ได้ดีกว่ากล้วยน้ำว้าและกล้วยไข่ แต่ทั้งนี้ยังต้องศึกษาเรื่องของความชื้นและความอุดม
สมบูรณ์ในพื้นที่แต่ละตำบลทดลองต่อไป

การศึกษาอายุต้นต่อและวิธีการตัดตาหรือตอกิ่งที่เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนยอดพันธุ์ ได้
ปลูกต้นต่อเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2552 แต่เนื่องจากต้นต่อมีขนาดเล็กมาก หลังปลูกเป็นช่วงแล้ง ต้นไม้
เจริญเติบโตถึงเดือนมีนาคม 2553 ซึ่งเป็นที่ต้องเปลี่ยนยอดตามแผนการทดลอง ปรากฏว่าต้นยังมี
ขนาดเล็ก มีเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ย 0.62 เซนติเมตร ความสูงเฉลี่ย 82.20 เซนติเมตร เท่านั้น จึงควร
ขยายเวลาในการเปลี่ยนยอดพันธุ์เป็นเดือน กันยายน 2553 หรือเมื่อต้นต่อมีขนาด ประมาณ 0.7-1.0
เซนติเมตร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการขยายพันธุ์มะขามป้อมเพื่อพัฒนา
สู่การปลูกเลี้ยงให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพบนพื้นที่สูงจึงอาจมีความแตกต่างจากการปลูกเลี้ยงในพื้นที่
ต่ำทั้งในเรื่องสายพันธุ์และวิธีการ ดังนั้นควรมีการดำเนินการวิจัยในแต่ละพื้นที่ที่ต่างกันด้วย

และจากความต้องการของเกษตรกรและกลุ่มแม่บ้านบ้านบ่อหลวง ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ที่ยังขาดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์มะขามป้อมเดิม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โครงการฯ จึงได้จัดโครงการฝึกอบรมขึ้นในวันที่ 16 มกราคม 2553 เรื่อง ความสำคัญของการปลูกเลี้ยงมะขามป้อมและการผลิตน้ำมะขามป้อมพร้อมดื่ม เพื่อให้เกษตรกรกลุ่มแม่บ้านเห็นความสำคัญของการปลูกเลี้ยงมะขามป้อมและเข้าใจวิธีการปลูกเลี้ยงที่เหมาะสม ตลอดจนได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของมะขามป้อม ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้เกษตรกรและกลุ่มแม่บ้านพัฒนาอาชีพเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว โดยดำเนินการที่สำนักงานวิสาหกิจชุมชนกิจกรรมแปรรูปบ้านบ่อหลวง มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 33 คน ซึ่งการฝึกอบรมได้ผลเป็นที่น่าพอใจยิ่ง